ประโยค ๑-๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๕๖

แปล โดยพยัญชนะ

๑ ชมฺพุโก ตมฺปิ (มหาพฺรหฺมานํ) ทิสฺวา “โก นุ โข เอโสติ จินฺเตตฺวา ปาโตว สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา ปฏิสนฺถารํ กตฺวา เอกมนฺตํ ฐิโต สตฺถารํ ปุจฺฉิ “มหาสมณ ตุมฺหากํ สนฺติกํ จตสฺโส ทิสา โอภาเสนฺโต ปฐมยาเม โก อาคโตติ ฯ “จตฺตาโร มหาราชาโนติ ฯ “กึการณาติ ฯ “มํ อุปฏฺฐาตุนฺติ ฯ “กึ ปน ตฺวํ จตูหิ มหาราเชหิ อุตฺตริตโรติ ฯ “อาม ชมฺพุก, อหญฺหิ ราชูนํ อติราชาติ ฯ “มชฺฌิมยาเม ปน โก อาคโตติ ฯ “สกฺโก เทวราชาติ ฯ “กึการณาติ ฯ “มํ อุปฏฺฐาตุเมวาติ ฯ “กึ ปน ตฺวํ สกฺกเทวราชโตปิ อุตฺตริตโรติ ฯ “อาม ชมฺพุก, สกฺกโตปิ อุตฺตริตโรมฺหิ, เอโส ปน มยฺหํ คิลานุปฏฺฐาโก กปฺปิยการกสามเณรสทิโสติ ฯ “ปจฺฉิมยาเม สกลอรญฺญํ โอภาเสตฺวา โก อาคโตติ ฯ “ยํ นิสฺสาย โลเก พฺราหฺมณาทโยปิ ขิปิตฺวา ปกฺขลิตฺวา ‘นโม มหาพฺรหฺมุโนติ วทนฺติ, โสเอว มหาพฺรหฺมาติ ฯ “กึ ปน ตฺวํ มหาพฺรหฺมุนาปิ อุตฺตริตโรติ ฯ “อาม ชมฺพุก, อหญฺหิ พฺรหฺมุนาปิ อติพฺรหฺมาติ ฯ “อจฺฉริโยสิ ตฺวํ มหาสมณ, มยฺหํ ปน ปญฺจปณฺณาสวสฺสานิ อิธ วสนฺตสฺส, เอเตสุ เอโกปิ มํ อุปฏฺฐาตุ นาคตปุพฺโพ; อหญฺหิ เอตฺตกํ อทฺธานํ วาตภกฺโข หุตฺวา ฐิตโกว วีตินาเมสึ, น ตาว เต มยฺหํ อุปฏฺฐานํ อาคตปุพฺพาติ ฯ อถ นํ สตฺถา อาห “ชมฺพุก ตฺวํ โลกสฺมึ อนฺธพาลํ มหาชนํ วญฺจยมาโน มปิ วญฺเจตุกาโม ชาโต; นนุ ตฺวํ ปญฺจปณฺณาสวสฺสานิ คูถเมว ขาทสิ, ภูมิยํเยว นิปชฺชิ, นคฺโค หุตฺวา วิจริ, ตาลฏฺฐิขณฺเฑน เกเส ลุญฺจิ, อถ จ ปน โลกํ วญฺเจนฺโต ‘อหํ วาตภกฺโขมฺหิ, เอกปาเทน ติฏฺฐามิ, น นิสีทามิ, น นิปชฺชามีติ วเทสิ, มปิ วญฺเจตุกาโมสิ; ปุพฺเพปิ ตฺวํ ปาปิกํ ลามิกํ ทิฏฺฐึ นิสฺสาย เอตฺตกํ กาลํ คูถภกฺโขสิ ภูมิสโย นคฺโค วิจรนฺโต ตาลฏฺฐิขณฺเฑน เกสลุญฺจนํ ปตฺโต, อิทานิปิ ปาปิกํ ลามิกํ ทิฏฺฐิเมว คณฺหาสีติ ฯ “กึ ปน มยา กตํ มหาสมณาติ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒ อถสฺส สตฺถา ปุพฺเพ กตกมฺมํ อาจิกฺขิ ฯ ตสฺส, สตฺถริ กเถนฺเตเยว, สโวโค อุปฺปนฺโน, หิโรตฺตปฺปํ อุปฏฺฐิตํ ฯ โส อุกฺกุฏิโก นิสีทิ ฯ อถสฺส สตฺถา อุทกสาฏกํ ขิปิตฺวา อทาสิ ฯ โส ตํ นิวาเสตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ สตฺถาปิสฺส อนุปุพฺพึกถํ กเถตฺวา ธมฺมํ เทเสสิ ฯ โส เทสนาวสาเน สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปพฺพชฺชญฺจ อุปสมฺปทญฺจ ยาจิ ฯ เอตฺตาวตาสฺส ปุริมกมฺมํ ปริกฺขีณํ ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย

ธป.๓ ชมฺพุกาชีวก วตฺถุ น.๑๕๐-๑๕๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑ ชมฺพุโก ตมฺปิ (มหาพฺรหฺมานํ) ทิสฺวา “โก นุ โข เอโสติ จินฺเตตฺวา ปาโตว สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา ปฏิสนฺถารํ กตฺวา เอกมนฺตํ ฐิโต สตฺถารํ ปุจฺฉิ “มหาสมณ ตุมฺหากํ สนฺติกํ จตสฺโส ทิสา โอภาเสนฺโต ปฐมยาเม โก อาคโตติ ฯ

๑ อ.อาชีวกชื่อว่าชัมพุกะ เห็นแล้ว (ซึ่งท้าวมหาพรหม) แม้นั้น คิดแล้ว ว่า **(อ.บุคคล)** นั่น เป็นใคร หนอแล **(ย่อมเป็น)** ดังนี้ ไปแล้ว สู่สำนัก ของพระศาสดา ในเวลาเช้าเทียว กระทำแล้ว ซึ่งปฏิสันถาร ยืนอยู่แล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ทูลถามแล้ว ซึ่งพระศาสดา ว่า ข้าแต่สมณะผู้ใหญ่ อ.ใคร ยังทิศ ท. สี่ ให้สว่างอยู่ มาแล้ว สู่สำนัก ของพระองค์ ในยามที่หนึ่ง ดังนี้ ฯ

“จตฺตาโร มหาราชาโนติ ฯ “กึการณาติ ฯ “มํ อุปฏฺฐาตุนฺติ ฯ “กึ ปน ตฺวํ จตูหิ มหาราเชหิ อุตฺตริตโรติ ฯ “อาม ชมฺพุก, อหญฺหิ ราชูนํ **อติราชา**ติ ฯ

(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า อ.ท้าวมหาราช ท. สี่ **(ทรงยังทิศ ท. สี่ ให้สว่างอยู่ เสด็จมาแล้ว สู่สำนักของเรา ในยามที่หนึ่ง)** ดังนี้ ฯ **(อ.อาชีวกชื่อว่าชัมพุกะ ทูลถามแล้ว)** ว่า **(อ.ท้าวมหาราช ท. สี่ ทรงยังทิศ ท. สี่ ให้สว่างอยู่ เสด็จมาแล้ว สู่สำนัก ของพระองค์ ในยามที่หนึ่ง)** เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ฯ **(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว)** ว่า **(อ.ท้าวมหาราช ท. สี่ ทรงยังทิศ ท. สี่ ให้สว่างอยู่ เสด็จมาแล้ว สู่สำนักของเรา)** เพื่ออันบำรุง ซึ่งเรา ดังนี้ ฯ **(อ.อาชีวกชื่อว่าชัมพุกะ ทูลถามแล้ว)** ว่า ก็ อ.ท่าน เป็นผู้ยิ่งกว่า กว่าท้าวมหาราช ท. สี่ **(ย่อมเป็น)** หรือ ดังนี้ ฯ **(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว)** ว่า ดูก่อนชัมพุกะ เออ **(อ.อย่างนั้น)**, ก็ อ.เรา **เป็นพระราชายิ่ง** กว่าพระราชา ท. **(ย่อมเป็น)** ดังนี้ ฯ

“มชฺฌิมยาเม ปน โก อาคโตติ ฯ “สกฺโก **เทวราชา**ติ ฯ “กึการณาติ ฯ “มํ อุปฏฺฐาตุเมวาติ ฯ “กึ ปน ตฺวํ สกฺกเทวราชโตปิ อุตฺตริตโรติ ฯ “อาม ชมฺพุก, สกฺกโตปิ อุตฺตริตโรมฺหิ, เอโส ปน มยฺหํ คิลานุปฏฺฐาโก **กปฺปิยการกสามเณรสทิโส**ติ ฯ

(อ.อาชีวกชื่อว่าชัมพุกะ ทูลถามแล้ว) ว่า ก็ อ.ใคร มาแล้ว ในยามอันมีในท่ามกลาง ดังนี้ ฯ **(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว)** ว่า **อ.เทวดาผู้พระราชา** พระนามว่าสักกะ **(เสด็จมาแล้ว ในยามอันมีในท่ามกลาง)** ดังนี้ ฯ **(อ.อาชีวกชื่อว่าชัมพุกะ ทูลถามแล้ว)** ว่า **(อ.เทวดาผู้พระราชา พระนามว่าสักกะ เสด็จมาแล้ว ในยามอันมีในท่ามกลาง)** เพราะเหตุอะไร ดังนี้ ฯ **(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว)** ว่า **(อ.เทวดาผู้พระราชา พระนามว่าสักกะ เสด็จมาแล้ว ในยามอันมีในท่ามกลาง)** เพื่ออันทรงบำรุง ซึ่งเรานั่นเทียว ดังนี้ ฯ **(อ.อาชีวกชื่อว่าชัมพุกะ ทูลถามแล้ว)** ว่า ก็ อ.ท่าน เป็นผู้ยิ่งกว่า แม้กว่าเทวดาผู้พระราชา-พระนามว่าสักกะ **(ย่อมเป็น)** หรือ ดังนี้ ฯ **(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว)** ว่า ดูก่อนชัมพุกะ เออ **(อ.อย่างนั้น)**, **(อ.เรา)** เป็นผู้ยิ่งกว่า แม้กว่าท้าวสักกะ ย่อมเป็น, ก็ **(อ.ท้าวสักกะ)** นั่น เป็นคิลานุปัฏฐาก ของเรา **เป็นผู้เช่นกับด้วยสามเณรผู้เป็นกัปปิยการก (ย่อมเป็น)** ดังนี้ ฯ

“ปจฺฉิมยาเม สกลอรญฺญํ โอภาเสตฺวา โก อาคโตติ ฯ “ยํ นิสฺสาย โลเก พฺราหฺมณาทโยปิ ขิปิตฺวา ปกฺขลิตฺวา ‘**นโม** มหาพฺรหฺมุโนติ วทนฺติ, โสเอว มหาพฺรหฺมาติ ฯ “กึ ปน ตฺวํ มหาพฺรหฺมุนาปิ อุตฺตริตโรติ ฯ “อาม ชมฺพุก, อหญฺหิ พฺรหฺมุนาปิ อติพฺรหฺมาติ ฯ

(อ.อาชีวกชื่อว่าชัมพุกะ ทูลถามแล้ว) ว่า อ.ใคร ยังป่าทั้งสิ้น ให้สว่างแล้ว มาแล้ว ในยามอันมีในภายหลัง ดังนี้ ฯ **(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว)** ว่า **(อ.ชน ท.)** แม้มีพราหมณ์เป็นต้น ในโลก จามแล้ว พลาดแล้ว ย่อมกล่าว ว่า **อ.ความนอบน้อม (จงมี)** แก่ท้าวมหาพรหม ดังนี้ เพราะอาศัย **(ซึ่งบุคคล)** ใด, **(อ.บุคคล)** นั้นนั่นเทียว เป็นท้าวมหาพรหม **(ย่อมเป็น)** ดังนี้ ฯ **(อ.อาชีวกชื่อว่าชัมพุกะ ทูลถามแล้ว)** ว่า ก็ อ.ท่าน เป็นผู้ยิ่งกว่า แม้กว่าท้าวมหาพรหม **(ย่อมเป็น)** หรือ ดังนี้ ฯ **(อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว)** ว่า ดูก่อนชัมพุกะ เออ **(อ.อย่างนั้น)**, ก็ อ.เรา เป็นพรหมยิ่ง แม้กว่าพรหม **(ย่อมเป็น)** ดังนี้ ฯ

“อจฺฉริโยสิ ตฺวํ มหาสมณ, มยฺหํ ปน ปญฺจปณฺณาสวสฺสานิ อิธ วสนฺตสฺส, เอเตสุ เอโกปิ มํ อุปฏฺฐาตุ **นาคตปุพฺโพ**; อหญฺหิ เอตฺตกํ อทฺธานํ **วาตภกฺโข** หุตฺวา จิตฺโกว **วีตินาเมสึ**, น ตาว เต มยฺหํ อุปฏฺฐานํ อาคตปุพฺพาติ ฯ

(อ.อาชีวกชื่อว่าชัมพุกะ กราบทูลแล้ว) ว่า ข้าแต่สมณะผู้ใหญ่ อ.ท่าน เป็นผู้อัศจรรย์ ย่อมเป็น, ก็ เมื่อข้าพเจ้า อยู่อยู่ **(ในที่)** นี้ สิ้นปีห้าสิบห้า ท., อ. **-(ในเทพ)** ท. เหล่านั่นหนา -**(เทพ)** แม้องค์หนึ่ง **เป็นผู้ไม่เคยมาแล้ว** เพื่ออันบำรุง ซึ่งข้าพเจ้า **(ย่อมเป็น)**, ก็ อ.ข้าพเจ้า **เป็นผู้มีลมเป็นภักษา** เป็นผู้ยืนอยู่แล้วเทียว **(ยังกาล)** **ให้น้อมล่วงไปวิเศษแล้ว** สิ้นกาลนาน อันมีประมาณเท่านี้, **(อ.เทพ ท.)** เหล่านั้น เป็นผู้เคยมาแล้ว สู่ที่เป็นที่บำรุง ซึ่งข้าพเจ้า **(ย่อมเป็น)** ก่อน หามิได้ ดังนี้ ฯ

อถ นं สตฺถา อาห “ชมฺพุก ตฺวं โลกสฺมึ **อนฺธพาลํ** มหาชนํ วญฺจยมาโน มญฺปิ วญฺเจตุกาโม ชาโต; นนุ ตฺวं ปญฺจปณฺณาสวสฺสานิ คูถเมว ขาทสิ, ภูมิยเมว นิปชฺชิ, นคฺโค หุตฺวา วิจริ, ตาลฏฺฐิขณฺเฑน เกเส **ลุญฺจิ**,

ครั้งนั้น อ.พระศาสดา ตรัสแล้ว **(กะอาชีวกชื่อว่าชัมพุกะ)** นั้น ว่า ดูก่อนชัมพุกะ อ.เธอ ลวงอยู่ ซึ่งมหาชน **ผู้โง่เพียงดังคนบอด** ในโลก เป็นผู้ใคร่เพื่ออันลวง แม้ซึ่งเรา เป็นผู้เกิดแล้ว **(ย่อมเป็น)**, อ.เธอ ย่อมเคี้ยวกิน ซึ่งคูถนั่นเทียว, นอนแล้ว บนแผ่นดินนั่นเทียว, เป็นคนเปลือย เป็น เที่ยวไปแล้ว, **ถอนแล้ว** ซึ่งผม ท. ด้วยท่อนแห่งแปรงแห่งตาล สิ้นปีห้าสิบห้า ท. มิใช่หรือ,

อถ จ ปน โลกํ วญฺเจนฺโต ‘อหํ วาตภกฺโขมฺหิ, เอกปาเทน ติฏฺฐามิ, น นิสีทามิ, น นิปชฺชามีติ วเทสิ, มญฺปิ วญฺเจตุกาโมสิ; ปุพฺเพปิ ตฺวं ปาปิกํ **ลามิกํ** ทิฏฺฐึ นิสฺสาย เอตฺตกं กาลं คูถภกฺโขสิ **ภูมิสโย** นคฺโค วิจรนฺโต ตาลฏฺฐิขณฺเฑน **เกสลุญฺจนํ** ปตฺโต, อิทานิปิ ปาปิกํ ลามิกं ทิฏฺฐิเมว คณฺหาสีติ ฯ “กึ ปน มยา กตํ มหาสมณาติ ฯ

ก็แล **(ครั้นเมื่อความเป็น)** อย่างนั้น **(มีอยู่)**, **(อ.เธอ)** ลวงอยู่ ซึ่งโลก ย่อมกล่าว ว่า อ.เรา เป็นผู้มีลมเป็น-ภักษา ย่อมเป็น, **(อ.เรา)** ย่อมยืนอยู่ ด้วยเท้าข้างเดียว, **(อ.เรา)** ย่อมไม่นั่ง, **(อ.เรา)** ย่อมไม่นอน ดังนี้, **(อ.เธอ)** เป็นผู้ใคร่เพื่ออันลวง แม้ซึ่งเรา **ย่อมเป็น**, แม้ในกาลก่อน อ.ท่าน อาศัยแล้ว ซึ่งทิฏฐิ อันชั่วช้า **อันลามก** เป็นผู้มีคูถเป็นภักษา **เป็นผู้นอนบนแผ่นดิน** เป็นผู้เปลือย เที่ยวไปอยู่ เป็นผู้ถึงแล้ว **ซึ่งการถอนซึ่งผม** ด้วยท่อนแห่งแปรงแห่งตาล สิ้นกาล อันมีประมาณเท่านี้ ย่อมเป็น, **(อ.เธอ)** ย่อมถือเอา ซึ่งทิฏฐิ อันชั่วช้า อันลามกนั่นเทียว แม้ในกาลนี้ ดังนี้ ฯ **(อ.อาชีวกชื่อว่าชัมพุกะนั้น ทูลถามแล้ว)** ว่า ข้าแต่สมณะผู้ใหญ่ ก็ **(อ.กรรม)** อะไร อันข้าพเจ้า กระทำแล้ว ดังนี้ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒ อถสฺส สตฺถา ปุพฺเพ กตกมฺมํ อาจิกฺขิ ฯ ตสฺส, สตฺถริ กเถนฺเตเยว, **สํเวโค** อุปฺปนฺโน, **หิโรตฺตปฺปํ** อุปฏฺฐิตํ ฯ โส **อุกฺกุฏิโก** นิสีทิ ฯ อถสฺส สตฺถา **อุทกสาฏกํ** ขิปิตฺวา อทาสิ ฯ โส ตํ นิวาเสตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ

๒ ลำดับนั้น พระศาสดา ตรัสบอกกรรมที่เขากระทำแล้วในก่อนแก่ชัมพุกะนั้น ฯ เมื่อพระศาสดา ตรัสอยู่นั่นแหละ **ความสังเวช**เกิดขึ้นแก่เขาแล้ว, **หิริโอตตัปปะ**ปรากฏแล้ว ฯ เขานั่ง**กระโหย่ง**แล้ว ฯ ลำดับนั้น พระศาสดา ได้ทรงโยน**ผ้าสาฎกสำหรับอาบน้ำ**ไปให้เขา ฯ เขานุ่งผ้านั้นแล้ว ถวายบังคมพระศาสดา นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ

สตฺถาปิสฺส อนุปุพฺพึกถํ กเถตฺวา ธมฺมํ เทเสสิ ฯ โส เทสนาวสาเน สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปพฺพชฺชญฺจ อุปสมฺปทญฺจ ยาจิ ฯ เอตฺตาวตาสฺส **ปุริมกมฺมํ** ปริกฺขีณํ ฯ

ฝ่ายพระศาสดา ตรัสอนุบุพพีกถาแสดงธรรมแก่เขา ฯ ในกาลจบเทศนา เขาบรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ถวายบังคมพระศาสดาแล้วลุกขึ้นจากที่นั่ง ทูลขอบรรพชาและอุปสมบท ฯ ด้วยอาการเพียง-เท่านี้ **กรรมในก่อน**ของชัมพุกะนั้นสิ้นแล้ว ฯ